

Dies de memòria (1938-1940) Diari d'un mestre adolescent Joan Triadú

Ed. Proa, Barcelona, 2001, 270 pàg.

Ressenya

Carme Arenas Noguera

Filòloga

LA MEMÒRIA NECESSÀRIA

Diu Joseph Brodski que «si hi ha un acte d'amor, és la memòria». I això és el que trobem en el dietari de Joan Triadú *Dies de memòria 1938-1940. Diari d'un mestre adolescent*, que l'autor escrigué dels 16 als 18 anys amb la intenció de «contribuir, poc o molt, a refer la memòria històrica, des de l'experiència personal quotidiana, d'una època singularment dramàtica, amb una repercussió col·lectiva de desventura tràgica», afirma el mateix autor en el pròleg. Al llarg de tres anys, el jove adolescent Triadú escrigué el dietari en llibres de caixa, fent cada dia l'exercici d'omplir tota la pàgina. D'entre més de mil anotacions, Triadú ara ha seleccionat «les pàgines que m'han semblat més representatives, més humanament vàlides» (...), però avisant el lector que «la redacció de *Dies de memòria* s'anà transformant a poc a poc en escriptura». El resultat és la combinació sàvia del to fresc, espontani i entusiasta

propi de l'adolescència amb asseveracions contundents i judicis reflexius propis de la maduresa. Un contrast que pot arribar a sobtar el lector distret que, tot oblidant aquest «acte d'escriptura», atribueixi al jove Triadú del moment certes afirmacions madures com «Però el jovent i les criatures empenyen cap a la normalitat i són inconscients de llur oblit» (pàg. 229), o bé «Cadascú se'n va pel seu cantó, tal com està previst per la vida» (pàg. 238).

Tres anys decisius

Estructurat en tres parts, una per cada any, *Dies de memòria* s'enceta el gener de 1938, quan Triadú obté una plaça de mestre a Granollers, al Grup Escolar núm. I Ferrer i Guàrdia, en plena Guerra Civil. Té 16 anys i és la primera vegada que surt de casa. Granollers, per a Triadú, serà «com la meua segona vida» (pàg. 38) i aquí començarà a fer-se gran i a perfilar les que seran les seves afeccions més importants.

Granollers per a Triadú no serà només el lloc de la primera experiència professional, del primer sou, del primer allunyament de la família, del contacte amb la cruesa de la guerra, sinó que serà també l'indret de coneixences molt decisives tant per a la pròpia formació com per a la vida cultural i pedagògica granollerina. Companys de feina com els mestres Masjoan, Montanya i les senyoretes Brau, Vidal, Roura o Gelabert, entre molts d'altres, exerciran una impressió i una influència decisiva en la primerenca vocació pedagògica de l'autor. Hi haurà, però, altres granollerins que actuaran també decisivament en la formació del jove Triadú. Així esmenta l'ambient catalanista i d'amistat que troba a la bona papereria de can Garrell –«Són catalanistes com jo» (pàg. 41)– i la coneixença de «gent que valen», com el mestre de música Sr. Ruera o els pedagogs Artur Martorell i Alexandre Galí.

Serà un any de novetats personals, de creixement interior, de consciència social i política. Ho demostren frases com «Sóc un antifeixista de cor i estimo la llibertat i la democràcia social i lliure» i en els comentaris contundents sobre la República, el 14 d'abril, «Set anys de República. Benvinguda, amb la Generalitat, i per molts anys!» (pàg. 26). Serà també l'any de viure de manera directa l'horror de la guerra, especialment crua a Granollers, sobretot arran del bombardeig del dia 31 de maig, que Triadú descriu des de dins de l'escola i que resumeix al vespre amb un «Hi ha quietud, però l'aire fa pudor» (pàg. 31).

Un altre fet important durant aquest any a Granollers serà

veure com es va definint allò que més caracteritzarà la trajectòria de Triadú: la pedagogia i la literatura: «tinc ganes de dedicar-me als treballs literaris i de treballar en la cultura en general» (pàg. 44), «Ara més que mai trobo consol en la lectura i en escriure. Res més» (pàg. 42), diu. És un any de moltes lectures, desordenades a causa de les circumstàncies, però viscudes intensament. En acabar la guerra, Triadú haurà d'abandonar Granollers i confessarà «Ja no sóc el mateix» i Granollers, «la meva ciutat de butxaca» (pàg. 78), i la seva gent restaran per sempre com un element de primer ordre en la trajectòria vital i professional de l'autor: «Deixaré Granollers amb recança. Només en puc dir coses bones, positives i acollidores. El càstig que li van infligir aquests facciosos és un crim dels més grossos» (pàg. 61). «Granollers és la meva aventura d'adolescent» (pàg. 78).

Un cor dins la fosca

Amb aquest títol s'obre la segona part d'aquest dietari, que ocupa tot l'any 1939. Un any ple d'esdeveniments que actuaran directament en la vida de l'autor. L'acabament de la guerra comportarà canvis en la societat i de retruc en el jove Triadú, per al qual, si bé s'allunyarà de Granollers i d'allò que tant l'ha ajudat a fer-se gran, serà l'any de la seva entrada a la universitat, a clàssiques, i de l'esclat de la seva fe religiosa: «no puc dubtar més: hi ha un Déu!» (pàg. 68).

Les conseqüències de la guerra es fan sentir de manera ben crua, malgrat els intents per tirar endavant. Les salutacions franquistes, el primer *Día del Libro* de la

postguerra, celebrat el 27 d'abril. L'aparició de la revista *Destino* «l'inefable setmanari obligatori a les barberies i altres establiments addictes» (pàg. 148). Serà l'any de la mort de Ruyra; ningú no n'haurà parlat. Triadú es queixa: «És clar, no existim!» (pàg. 97). Dels contes de Ruyra, com dels de Víctor Català, Triadú troba que no desmereixien al costat dels de Sillampää, el recent Nobel finlandès, i de Carner troba que «fa rodar el cap, de tan bo» (pàg. 112). La passió lectora de Triadú s'anirà consolidant durant l'any, nodrida sobretot per llibres deixats per amics i pels pocs que alguns llibreters encara guarden a la rebotiga, lluny de la vista dels clients; la resta seran traduccions i en castellà. També l'afecció a l'escriptura. L'autor arribarà a ensenyar uns versos seus a l'amic Bayó i iniciarà una biografia –que més tard destruirà– davant la temença que la malaltia, sempre esmentada a través d'un eufemisme i de passada, un brot de tuberculosi, sigui percebuda com una amenaça a la possibilitat d'una vida llarga. La passió per l'escriptura determinarà la seva tria universitària, malgrat que li agrada molt la història. I ho complementarà l'afecció al jazz, al cinema i al Barça. També aquest any, la intenció del diari anirà sofrint un canvi: «no escric només per mi, com em pensava que es podia fer. Ara escric pensant en algú que un dia em llegirà» (...) i «si això que escric val alguna cosa, és per la veritat i la sinceritat» (pàg. 102).

En el terreny dels sentiments, Triadú no s'està d'expressar una gran timidesa davant les relacions amb les noies i d'expressar amb tota claredat: «Veig la noia com un ésser ideal i com una noia

única i per anar al matrimoni» (pàg. 125).

L'esqueix del silenci

La tercera i darrera part del dietari, que abraça tot el 1940, serà la part més decisiva de cara a la vida futura de l'autor i en la qual veurem un canvi important en el jove Triadú, propiciat per diversos factors. Potser el més important serà l'entrada al món de la cultura, cosa que li comportarà un allunyament de l'ambient que viu a la família. El fet de pertànyer a una família humil amb pocs referents culturals sempre provoca en el jove Triadú una mena de complex, sobretot en contrast amb amics seus d'institut i, després, d'universitat, que pertanyen a famílies més ben situades econòmicament i amb un nivell cultural superior. Ribes de Freser representarà no sols el lloc de naixença i el paisatge que ha conformat la seva infantesa, sinó també el lligam amb la família Triadú, l'altra cara del món que viu a Barcelona, un lloc força idíl·lic on per primera vegada experimentarà l'atracció per una noia.

El jove Triadú té ja 19 anys i se sent adult i amb una gran voluntat per dur a terme el seu somni: vol ser escriptor, però també vol ser mestre. Es debat entre el desig i la necessitat, essent de classe treballadora, d'ajudar els pares en el propi manteniment, i comença a fer classes particulars i a preparar-se per fer, també, magisteri. Malgrat que l'afecció pulmonar torna a fer de les seves, Triadú estudia a consciència i aconsegueix de fer els cursos intensius, per acabar la carrera en

menys temps. La universitat proporcionarà a Triadú el marc i l'ambient que necessita per consolidar la seva formació. Professors i companys acolliran Triadú, el més jove de tots. De tots els companys: J. Romeu, P. Verrié, M. Tarradell, J. Ainaud, n'hi haurà un que destacarà per damunt de tots i que l'iniciarà en el món de la resistència cultural catalana i de la recuperació literària. Es tracta d'un jove, decidit i contundent poeta: Josep Palau i Fabre, «català íntegre i poeta integral» (pàg. 234), que assessora literàriament Triadú, que l'inicia en la poesia de Carner i, sobretot, de Riba, que li fa conèixer l'obra de R. Leveroni o de M. A. Salvà, que el convida a les reunions clandestines que es fan en cases particulars. A mesura que avança aquesta tercera part, anem veient més contundència en les opinions literàries que Triadú expressa d'escriptors com Joan Maragall, Jacint Verdaguer, Josep Maria Sagarra o Eugeni d'Ors. A través de Josep Palau, Triadú entrarà definitivament en allò a què després acabarà dedicant bona part de la seva vida, en allò que l'autor qualifica de «coses que són essencials: Déu, Catalunya, l'estimació i l'amor, la poesia» (pàg. 249).

Tot el contingut de *Dies de memòria*, a part de ser una contribució preciosa a la nostra memòria col·lectiva, és una aportació essencial per entendre la trajectòria coherent i ben prolífica de Triadú, com a impulsor de moltes de les iniciatives més importants de la resistència cultural i lingüística de la Catalunya de postguerra, així com també la seva tasca pedagògica: «Em correspondrà or-

ganitzar les classes de català, en contacte amb els pedagogs i els mestres d'abans, mentre que ell (Palau) tot seguit que s'acabi la guerra s'ocuparà de les relacions literàries amb l'estranger, sobretot amb França» (pàg. 253-254), amb la creació de l'Escola Thau o la Institució Cultural del CIC. Tot això sense deixar de banda la seva immensa vocació literària, que l'ha dut a ser un lector impenitent, de criteri molt definit i valent, una trajectòria avalada per les seves *Antologia de contistes catalans* (1951) o *Antologia de la poesia catalana* (1951), o, en el terreny de la crítica —«tot m'ho miro d'una manera més crítica, com si el que visc fos un llibre i en fes una crítica, com faig de vegades, encara que despés l'estripi.» (pàg. 216)—, a part de la seva constant contribució a revistes com *Serra d'Or* o al diari *Avui*, i d'obres com *La novel·la catalana de postguerra* (1982), *La poesia catalana de postguerra* (1985), *La poesia segons Carles Riba* (1954), *Llegir com viure* (1963) o *La ciutat dels llibres* (1999), que ens han ensenyat a llegir i ens han donat a conèixer bona part dels autors contemporanis més essencials. Reconegut coneixedor de la literatura anglosaxona, com a resultat de la seva estada com a lector a la Universitat de Liverpool, traductor i poeta, ha obtingut, al llarg de la seva dilatada trajectòria professional, diversos reconeixements com els Jocs Florals de Sao Paulo (1954), el Premi Josep Yxart d'assaig (1960), el Premi d'Honor de les lletres catalanes (1992) o la Medalla d'Or de la Generalitat (2001) i, a propòsit de *Dies de memòria*, el Premi de la Fundació Trias Fargas.